

TOMAS VAR MED FRÅN STARTEN

En tilläggsmotion i sista minuten av Jan-Olof Thorstensson på en LRF-stämman för snart 25 år sedan blev större än vad alla inblandade vågade tro. I dag är Säker Skogs körkort för motorsåg en självklarhet för de flesta som jobbar i skogen.

Tomas Gullberg blev projektledare för Säker Skog redan från start, och är som verksamhetsledare fortfarande högst aktiv inom organisationen. Han var en i den lilla arbetsgrupp som i början av 2000-talet fick uppdraget att göra något för att pressa ned olycksstatistiken vid självverksam skogsarbete.

"GUDRUN VAREN STOR OLYCKA SOM BLEV EN LYCKA FÖR OSS."

– PÅ DEN TIDEN INTRÄFFADE uppemot tio dödsfall per år. I dag är vi nere på noll till fem. Det blir ibland hack i kurvan på grund av stormar, men det är en klart bra trend. Och här tror jag att vi kan ta åt oss en del av äran, säger Tomas Gullberg.

Idén om ett "riktigt", inplastat körkort kläcktes 2002 av Dag Björkqvist som då jobbade som inspektör vid Arbetsmiljöverket i Kalmar län.

– Tanken var att ett körkort skulle öka statusen för utbildningen. Man pluggar, tränar och genomför något som faktiskt är ganska svårt. Klarar man det får man ett kort och blir stolt. Samtidigt får man nöta in säkra rutiner och veta vad som är viktigt, säger Tomas Gullberg.

I DAG ÄR SÄKER SKOG EN EKONOMISK förening ägd av LRF, Norra Skog, Mellanskog och Södra, men i början var det en ganska lös organisation och startade som fyra lokala projekt. Innan körkortet lanserades gick det ganska trögt att locka skogsägare. Det var nästan så man fick locka med betalt för att få dem till utbildningarna, minns Tomas.

– För att pressa priset på utbildningen tog vi fram ett studiecirkelkoncept, där kursdeltagarna kunde träna i små grupper. Vi lyckades även få bidragsmedel till en säkerhetscheck som man kunde delbetala utbildningen med. På så sätt kunde vi komma upp i större volymer av deltagare. Och nöjda deltagare gör att fler vill gå, säger han.

Det första körkortet enligt Säker Skogs standard utfärdades hösten 2004. Sedan kom stormen Gudrun.

– En stor olycka som blev en lycka för oss. Nu förstod folk att motorsågen fortfarande behövs i skogen. Maskinerna klarar inte allt. Vi var med på Elmia sommaren efter Gudrun och där fick vi en flygande start.

Sedan dess har Säker Skog utfärdat omkring 150 000 körkort för motorsåg om man räknar in alla

olika kategorier (se faktaruta). Därtill finns även körkort för röjsåg och fyrhjuling. Det finns omkring 400 personer med examinationsrätt spridda över landet, och många fler medverkar i utbildningar som ledare och instruktörer.

MAJORITETEN AV DE KÖRKORT SOM utfärdas täcker in nivån A+B, den grundläggande kunskapsnivån för självverksamma skogsägare.

– Egentligen borde mycket fler skogsägare ta c-kortet också. Då lär du dig att hantera svåra stående träd och stormfällda träd, vilket till stor del är vad motorsågen nyttjas till i dag, säger Tomas.

Begreppet "säkert hörn" är centralt inom motor-

sågsutbildningen. Det handlar om att fälla ett stående träd kontrollerat, och i den riktning man på förhand har bestämt. Detta gör man genom att börja fällskäret vid brytmånen, såga bakåt, använda kil och spara ett hörn som håller trädet stående tills detta kapas av. Då faller trädet först när man vill, klämmer inte svärdet och skulle brytmånen av någon anledning visa sig dålig finns chans till räddning.

INSPIRATION KOM FRÅN SÖREN ERIKSSON som hade varit i Kanada och utvecklat arbetsmetoder inriktade på hög säkerhet. Egentligen startade det långt tidigare i Sverige som Burträskmetoden, men den blev på den tiden inte så spridd. Efter att ha varit över Atlanten och vänt blev det en variant med långa svärd som nådde genom hela trädet.

– Jag utvecklade alternativ som fungerar även med 13-tumssvärd genom att göra instick från två håll på grövre träd som numera blivit det vanligaste i Sverige, säger Tomas.

Trots att han i dag är verksamhetsledare för Säker Skog, med all administration och annat skrivbordsarbete som hör till, vägrar han att släppa kontakten med arbetet ute i skogen. Dels på den egna skogsfastigheten, dels som utbildare i praktiken.

– Det är nödvändigt för att förstå verkligheten. Jag utbildar instruktörer och har examinerat en bra bit över tusen personer i alla fall.

JENS FÄLTSSKOG

FAKTA / KÖRKORTETS NIVÅER

Motorsågs-körkort finns i flera olika nivåer anpassade till vilka behov den som går utbildningen har. Nivå A är alltså grundläggande som man måste klara först. Sedan kan man gå vidare till B och därefter C.

Utöver dessa tre finns ett flertal nivåer som är anpassade till specifika verksamheter, se nedan.

A Nivå A ger de kunskaper och färdigheter som krävs för att kunna använda motorsåg på ett säkert sätt vid enklare sågarbeten, till exempel vedkapning och sågning i rent trä i samband med byggarbeten.

B Nivå B gäller normalt skogsarbete med trädfällning, kvistning och kapning, samt kännedom hur man hanterar fastfällda träd. Utbildningen vänder sig till den som har motorsågs-körkort nivå A och som redan använder motorsågen återkommande i arbetet eller på fritiden.

C Avancerad fällning vid svårt och riskfyllt arbete, som svårt fastfällda eller kraftigt lutande träd och vindfällen.

D Arbetstekniska färdigheter vid uppröjning av skadade träd och grenar på luftburna ledningar. Utbildningen

vänder sig till skogsarbetare, linjearbetare och andra som yrkesmässigt arbetar med skadade träd på luftburna ledningar.

E Specialutbildning för den som ska använda sågen från en skylift eller arbetsplattform.

F Denna nivå är en specialutbildning för anställda inom räddningstjänsten. Här ingår till exempel sågning i byggnad med hårdmetallkedja eller räddningskap, kapning och/eller röjning av stammar i spänning, håltagning i byggnad på tak och i vägg och dokumentation av skadeplats.

I Nivå I vänder sig till personal inom sågverks-, massa- och pappersindustrin. Exempelvis lär man sig att använda motorsågen för att lossa stockar eller virke som fastnat i transportörer och bearbetningsmaskiner.

S Fokus på att kunna hantera svårt skadade träd i särskilt riskfyllda miljöer. En fördjupning av nivå C.

V Grundutbildning för väghållare som behöver kompetens för att säkra och röja vägar där träd fallit och hindrar eller utgör en fara för trafiken.

➔ AB-är den nivå på körkortet som Carl Olai (t v) utbildar flest inom. För att ta steget vidare till C-nivån krävs det att man har minst 80 timmars praktisk erfarenhet.